

Det talade ordet gäller

Kära åhörare

Jag har precis avslutat mitt arbete för Unicef och börjat på MSB – och det känns väldigt bra att mitt första offentliga framträdande blir just här, på Rikskonferensen. Tack för att jag får möjlighet att prata här idag!

Rubriken är ju Civil beredskap - för vad? Jag tänker lyfta fyra exempel, så får vi se om ni håller med!

Pandemin har lärt oss en hel del om beredskap: För att hantera globala hot krävs globalt samarbete.

Ett gott exempel är att det gick rekordsnabbt att få fram nya vacciner tack vare att vi hjälptes åt över alla gränser. Men tidigt när pandemin bröt ut slöt sig länder runt nationella intressen, även inom EU-familjen.

Ingen är säker förrän alla är säkra – och det innebär att alla måste få tillgång till vacciner.

Erfarenheter under pandemin leder till att beredskapen utvecklas, men det snabba förloppet av omikron-varianten blev en påminnelse om att vi måste ha beredskap för nästa stora kris, pandemi eller något annat, redan nu. Och vi behöver tänka på uthålligheten så att vi klarar flera samtidiga kriser.

Det finns några övergripande förbättringsområden att lyfta fram redan nu:

- Beredskapen måste bli bättre, det är uppenbart. Alla med ansvar för beredskapsfrågor måste vara proaktiva. Samhällets resurser ska användas så effektivt som möjligt, och det behövs en gemensam inriktning för hur. I en demokrati löses det genom överenskommelser i nära samverkan. Man lyssnar på varandra och hjälper varandra systematiskt så att resultatet blir en gemensam inriktning om hur arbetet ska samordnas.
- Ifjol presenterade fyra industriföretag (ABB, Saab, Volvokoncernen och Mölnlycke Healthcare) en idé om **flexibel beredskap för försörjning** av viktiga varor som kan ta slut. Nu utvecklar vi den idén tillsammans med de fyra företagen och forskningsinstitutet RISE, i syfte att ta fram ett koncept för att stärka försörjningsberedskapen.

Klimatkrisen påverkar hela världen bland annat genom mer frekventa extrema väder, konstaterade FN:s klimatmöte i Glasgow i november.

Men mot bakgrund av det särskilda ansvar MSB har för beredskap vill jag lyfta fram att FN:s klimatmöte också enades om att världens stöd för klimatanpassning ska fördubblas till 2025.

Länder i hela världen drabbas av våldsamma och farliga översvämningar och skogsbränder till följd av extrema väder, som förvärras av temperaturhöjningen i världen.

Varje kommun behöver se över sin förmåga att möta och hantera konsekvenser av extrema väder, men det behövs särskilda insatser för att förebygga översvämningar, ras och skred – i Sverige finns tio sådana utpekade områden.

MSB ansvarar för ett anslag som höjs från 25 miljoner till drygt 520 miljoner, och Sveriges geotekniska institut, SGI ansvarar för åtgärder i Göta älvdalen på 215 miljoner kronor. Många kommuner har tagit fram planer och är beredda att skjuta till egna medel.

Totalt handlar det om satsningar motsvarande en miljard för klimatanpassning i kommunerna i år, och kommande år.

En tredje utmaning är det moderna samhällets **sårbara beroende av komplexa tekniska system** och globala flöden av varor och tjänster. Digitaliseringen och teknikutvecklingen går allt snabbare, men säkerhetsarbetet utvecklas inte i samma fart.

Strax före jul behövde Kalix kommun stänga samtliga datorer efter en it-attack och i somras tvingades butikskedjan Coop stänga i flera dagar efter en it-attack mot en underleverantör, två exempel som speglar den sårbarheten.

- Ett Nationellt center för cybersäkerhet växer just nu fram i nära samarbete mellan MSB, Säpo, FRA, Försvarmakten. (MUST) med flera myndigheter.
- MSB får nu också regeringens uppdrag att bygga upp ett nationellt samordningscenter för forskning och innovation, kopplat till EU:s kompetenscenter för cybersäkerhet. Det är en satsning som kan ge svenska företag och forskningsmiljöer nya utvecklingsmöjligheter.

Slutligen då den fjärde utmaningen: **det försämrade säkerhetspolitiska läget.**

MSB har ett tydligt uppdrag som bottnar i det senaste försvarsbeslutet, där vi tillsammans med Försvarsmakten och ett stort antal andra myndigheter ansvarar för en sammanhållen utveckling av ett modernt totalförsvar.

Oavsett om vi pratar om risken för en väpnad konflikt i vårt närområde, eller när vi talar om beredskap för olyckor och kriser så är det internationella samarbetet absolut nödvändigt för alla länder. Ensam är inte stark.

För alla länder brådskar det med att stärka samhällets resiliens – motståndskraft – mot antagonistiska hot.

Det behövs ett starkt partnerskap mellan myndigheter, näringslivet och civilsamhällets många frivilligorganisationer, och samtidigt behöver vi vårda förtroendet hos en engagerad och kunnig befolkning, man kan kalla det försvarsviljan.

Den solidariska säkerhetspolitiken handlar om att kunna ge och ta emot hjälp i skarpa lägen, såväl militärt som civilt. Vi jobbar nära våra nordiska grannländer och särskilt Finland. Vi deltar aktivt i det civila samarbetet inom EU, Nato, runt Östersjön och tillsammans med FN. Vi har sedan många år ett samarbete inom säkerhetsforskning med våra amerikanska kollegor. Allt detta är viktiga delar i att bygga säkerhet och motståndskraft tillsammans med andra.

Och det är självklart något som ingen annan stat kan eller får diktera villkoren för.

Det finns ju ett särskilt mål kopplat till civilt försvar, och ett annat mål styr krisberedskapen. För att inte riskera dubbla system samordnas planeringen. Det leder till ett sammanhållet system där krisberedskapen stöttar civilt försvar och omvänt. Utvecklingen av civilt försvar och krisberedskap är ömsesidigt stödjande.

På det sättet kan samhällets samlade resurser användas så effektivt som möjligt.

Jag rekommenderar alla att läsa Handlingskraft! som MSB och Försvarsmakten tagit fram gemensamt. Det är en konkret och tydlig handlingsplan om de omfattande störningar samhället måste kunna hantera inom ramen för den framtida beredskapen, som en del av ett civilt försvar.

Vi behöver således beredskap även för att skydda vårt land och våra invånare mot angrepp, och freda vår rätt att bestämma över oss själva och ytterst vårt demokratiska styrelseskick. Det gäller även de säkerhetshot som våldbejakande extremism och organiserad brottslighet utgör mot vårt samhälle.

Ett starkt civilt försvar fungerar dessutom avskräckande för en angripare. Det är dyrt och besvärligt att försöka attackera ett resiliert samhälle med god motståndskraft.

Globala hot är också lokala.

Kommunerna får axla ett stort ansvar för att utveckla beredskapen för olyckor, kriser och krig. Det praktiska ansvaret för att hantera olyckor och kriser är ju på lokal och regional nivå - även om nationella myndigheter kan ge stöd.

Därför behöver satsningarna på nationell nivå utgå även från identifierade behov på lokal och regional nivå.

Varje sektorsansvarig myndighet, eller vad vi kommer att kalla det, behöver dessutom ansvara för god samordning med andra sektorer, så att alla länkar håller ihop.

Det har sagts tidigare i detta forum: det behövs även hängrännor som binder ihop stuprören.

Därför är det dags att kvalificera det ledarskap och ”samarbetskap” som krävs för att systemet ska fungera. Att klargöra roller och kalibrera förväntningar.

Jag ser en viktig roll för MSB att vara drivande i det arbetet.

Innan jag avslutar vill jag också säga något om det som i rubriken till det här blocket kallas ”den nya informationsmiljön” som är centralt för allt det jag har talat om nu: Det handlar om människors tillit till varandra och förtroende för samhällets institutioner, ytterst handlar det om att värna demokratiska värden.

Vi kommer strax att få höra mer om den nya myndigheten för psykologiskt försvar. Men MSB kommer att fortsätta att ha viktiga uppgifter som rör informationsmiljön: kriskommunikation, stöd till medieföretagens beredskap, samlade lägesbilder, cybersäkerhet.

Jag ser fram emot ett nära samarbete kring dessa och andra frågor, för en stärkt beredskap som omfattar hela samhället.

Dags att summera:

Jag har lyft fyra globala pågående utmaningar:

TVå år med pandemi påverkar motståndskraften i samhället och än är den inte över.

Klimatförändringarna, allvarliga it-incidenter och cyberattacker, samt det säkerhetspolitiska läget.

Det är fyra utmaningar måste ses i ett sammanhang eftersom de även påverkar och förstärker varandra.

Därför brådskar det med att bygga oss uthållighet. Och det kräver att:

- Vi alla i samhället behöver hjälpas åt att fortsätta utveckla beredskapen. Företag, frivilligorganisationer och myndigheter – alla behöver samarbeta. Du och jag som enskilda medborgare kan också göra något. Alla kan göra något.
- Vi ska jobba gränsöverskridande på alla nivåer. Lokalt, regionalt, nationellt, internationellt.
- Det behövs anpassningsbar flexibel beredskap för att kunna hantera stora olyckor, kriser och ytterst även krig.

Tack för ordet!

...